

Дані табл. 5 показують, що тільки у Франції спостерігається невелика перевага жінок у туристичному потоці. В інших країнах більшість туристичного потоку складають чоловіки, особливо в Італії — 61%. Звертає на себе увагу активність людей старшого віку, після 60 років, у Франції, де вони складають 30% потоку (для порівняння: в Італії 13%).

Сучасна практика ціноутворення в готельному бізнесі стимулює парні поїздки та спрямована проти мандрівників-одинаків. Справа в тому, що ціна за номер на одного і двох проживаючих у більшості іноземних готелів однакова. Це призводить до того, що турист, який подорожує один, сплачує значно більше, ніж сімейна пара.

Знаючи мету подорожей, прихильність до різноманітних видів розміщення, розподіл туристичних потоків за соціальним статусом, статтю та віком і ефективно використовуючи їх, можна спланувати фінансові потоки, які істотно вплинуть на економіку тієї чи іншої країни.

Отже, основною рушійною силою розвитку туризму залишаються економічні вигоди, які він надає. Так, туризм стимулює розвиток елементів інфраструктури — готелів, ресторанів, підприємств торгівлі тощо. Він зумовлює збільшення доходної частини бюджету за рахунок податків, що можуть бути прямими (плата за візу, митний збір) або непрямыми (збільшення заробітної плати робітників спричиняє збільшення сум прибуткового податку, що сплачується ними в бюджет). Крім цього, як зазначалось вище, туризм має широкі можливості для залучення іноземної валюти і різного роду інвестицій.

Він сприяє диференціації економіки, утворюючи галузі, що обслуговують індустрію туризму, забезпечує зростання доходів населення та підвищення рівня добробуту нації.

Також вплив туризму на економічний розвиток виявляється у підвищенні ділової активності та розширенні виробництва товарів і послуг у результаті збільшення платоспроможного попиту за рахунок іноземних та місцевих екскурсантів.

Особливе місце відводиться туризму у створенні робочих місць і розв'язанні проблеми зайнятості. Кількість робочих місць щоденно збільшується, не вимагаючи при цьому великих витрат. Туризм охоплює багато секторів економіки і цим ускладнює визначення точної оцінки кількості працівників, зайнятих у сфері туризму. Крім того, вирішення проблеми реальної оцінки ускладнюється ще й специфічним характером праці (сезонність, робота за сумісництвом, тимчасова робота тощо). І все ж кількість зайнятих у туристичній сфері постійно зростає.

Важливе значення має вклад туризму в платіжний баланс країни, який виражається у вигляді різниці між витратами іноземних туристів у країні і витратами резидентів цієї ж країни за кордоном.

Таким чином, було визначено економічні функції туризму та їх вплив на економіку.

Але не менш важливі є соціальні функції туризму, особливо якщо розглядати туризм як форму розумового та фізичного виховання, що реалізується через гуманітарно-соціальні функції (оздоровча, спортивна, виховна та ін.).

Виходячи з цього, можна розглядати туризм і як популярну форму організації відпочинку, проведення дозвілля, пізнання рідного краю, навколишнього середовища, знайомство з історією, культурою і традиціями певної країни [5].

Отже, можна зробити висновок, що феноменальний успіх туризму зумовлений тим, що в його основі лежить задоволення постійних прагнень людства пізнати світ. Це пізнання через туризм уможливило підвищення в багатьох країнах життєвого рівня населення, розвиток транспорту, інформаційних та інших технологій, глобалізацію в цілому. Для багатьох туризм уже не розкіш, а природна необхідність.

Можна стверджувати, що основними завданнями економічної діяльності в галузі туризму є: створення туристичного продукту та надання туристичних послуг, удосконалення інфраструктури туризму, розвиток внутрішнього та іноземного туризму,

збільшення валютних надходжень до бюджету країн, задоволення різноманітних потреб населення.

Література: 1. Александрова А. Ю. Международный туризм. — М.: Б. и. 2001. — 352 с. 2. Гаврилишин И. П. Рекреационный рынок мира // Посредник. — 1995. — №40. — С. 14–16. 3. Кабушкин Н. И. Менеджмент туризма. — М.: Новое издание, 2001. — 320 с. 4. Квартальнов В. А. Стратегический менеджмент в туризме: современный опыт управления. — М.: Финансы и статистика, 2000. — 400 с. 5. Кифяк В. Ф. Организация туристической деятельности в Украине. — Чернівці: Книги-21ст., 2003. — 300 с. 6. Пузакова Е. П. Международный туристический бизнес. — М.: Б. и., 2001. — 380 с.

Стаття надійшла до редакції
16.11.2005 р.

УДК 658.152

Громика Р. П.

ЕКОНОМІКО-ОРГАНІЗАЦІЙНІ АСПЕКТИ ПРОЦЕСУ ІНВЕСТУВАННЯ В ОСНОВНИЙ КАПІТАЛ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ ХАРКІВСЬКОГО РЕГІОНУ

In the article the general tendencies of fixed investment development at the industrial enterprises of region are considered. The results of economic activities and their influence upon the processes of capital renewals are analyzed. The sectoral differences in the formation of own resources on procurement the process of renovation as well as its connection with output are determined.

За підсумками січня-травня 2005 року порівняно з відповідним періодом 2004 року обсяги промислового виробництва зросли на 6,2% [1], тоді як темп зростання промисловості за 2004 рік складав 12,5%. Між тим було відзначено, що на кінець минулого року темпи почали уповільнюватися, що і позначається на зростанні промисловості 2005 року. Лідером залишається машинобудування (11,2%), але це не може задовольнити стратегічні напрями розвитку економіки країни із урахуванням того, що в 2003 році зростання машинобудування становило 35,8% [2].

За даний період загальна вартість основного капіталу промислових підприємств не має тенденцій до зростання, а інвестиції в основний капітал відносно незначні. Це свідчить про відсутність інтенсивних змін в оновленні основних фондів на підприємствах і необхідності пошуку сучасних організаційно-економічних механізмів управління цим процесом.

Відповідно до Державної програми розвитку промисловості на 2003 – 2011 роки, схваленої Постановою Кабінету Міністрів України від 28 липня 2003 р. №1174 [3], поліпшилася інвестиційна привабливість промисловості. В загальному обсязі інвестицій в основний капітал частка промисловості збільшилася до 40,6 відсотків. Але в цьому документі відзначено необхідність запровадження нових підходів у проведенні політики капітальних видатків, впровадження якісно нових форм спільного інвестування.

Розроблені за останні роки вітчизняними вченими рекомендації [4 – 15] з організації процесів оновлення основних фондів, їх планування та фінансового забезпечення сприяли формуванню шляхів пошуку змін у забезпеченні інвестиційного процесу оновлення основного капіталу, але вони виявились ще недостатньо ефективними, тому що не було розглянуто і встановлено найбільш суттєві фактори впливу на цей процес.

Для формування підґрунтя прийняття інвестиційних рішень в організації інвестування в основний капітал необхідно проаналізувати наявні тенденції таких процесів у промисловості, зокрема на регіональному рівні, і виявити фактори впливу на них.

Актуальним є аналіз розподілу промислових підприємств за результативними показниками їх діяльності і встановлення впливу на цей процес інвестиційної політики.

Базою дослідження обрано загальну сукупність промислових підприємств (250) Харківського регіону, в якій представлені різні галузі. На рис. 1 подано розподіл підприємств за обсягом виробництва продукції. Для зменшення масштабу шкали базової осі її перетворено на логарифмічну.

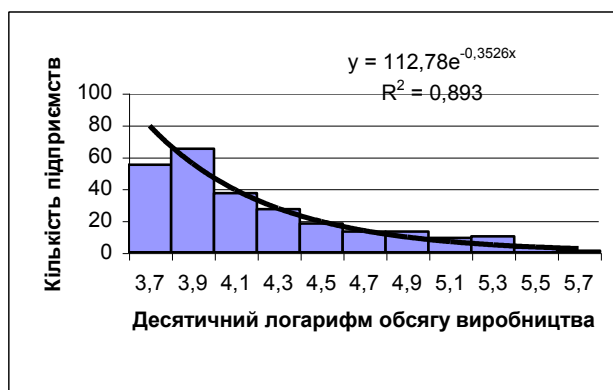

Рис. 1. Розподіл промислових підприємств Харківського регіону за обсягом виробництва (2003 рік)

Як видно з рис. 1, сукупність з 250 підприємств має експоненціальний закон з високим коефіцієнтом детермінації $R^2 = 0,893$. Це свідчить про наявність у промисловості більшості малих і середніх підприємств, які необхідно враховувати органам державного управління при формуванні промислової політики.

Враховуючи, що найбільші перетворення відбуваються в машинобудуванні і харчовій промисловості [2], автором було сформовано за цією ознакою сукупність 44 промислових підприємств машинобудування і харчової промисловості з різних класів розподілу за обсягом виробництва для виявлення тенденцій загальних змін на підприємствах відмінних за розміром, тому він більш наближений до рівномірного, що представлено на рис. 2.

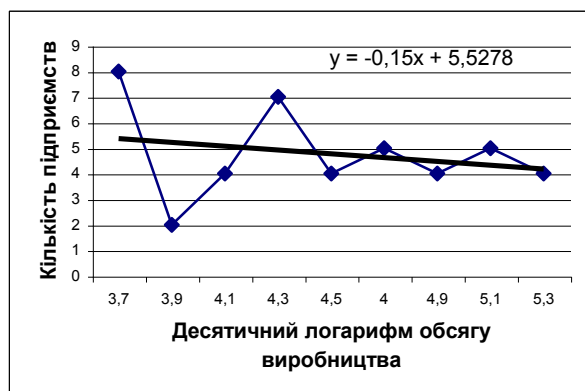

Рис. 2. Розподіл промислових підприємств за обсягом виробництва (вибіркова сукупність 44 підприємства)

За обсягом виробництва у вибірковій сукупності з 44 підприємств було виділено три рівні: до 1 000; від 1 000 до 10 000 та понад 10 000 тис. грн. Частка кожної групи підприємств у загальному обсязі вибірки визначена на рис. 3.

Підприємства були розділені за формою власності для виявлення додаткових відмінностей в їх діяльності. Оскільки значну частину (20 підприємств) складали відкриті акціонерні товариства (БАТ), тому для дослідження впливу форми власності поряд із вибіркою з 44 підприємств окремо розглядалася сукупність із 20 відкритих акціонерних товариств.

Для оцінки результативності інвестиційної діяльності і встановлення впливу на цей процес різних факторів виконано аналіз оновлення основного капіталу.

Середня питома вага введених основних фондів від обсягу виробництва складає 53%, а середнє співвідношення інвестицій в основний капітал і обсягу виробництва — 7,74% за обраною сукупністю відкритих акціонерних товариств.

На рис. 4 та 5 подано залежність основних параметрів оновлення основних фондів, їх введення та інвестиції в основний капітал від обсягу виробництва.

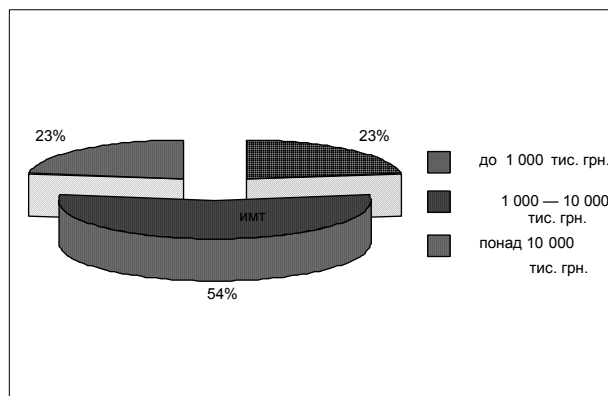

Рис. 3. Розподіл підприємств за обсягом виробництва у сукупності з 44 підприємств

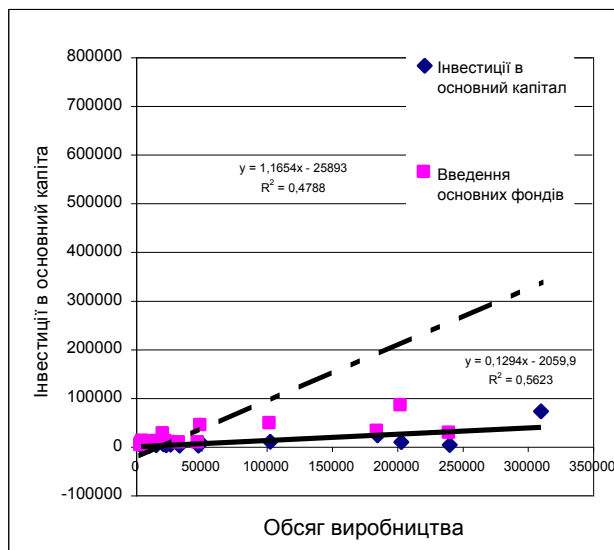
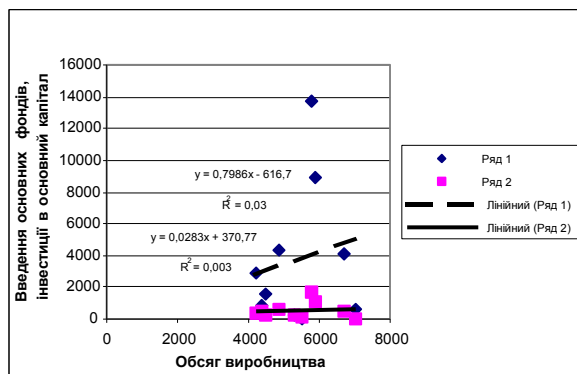

Рис. 4. Залежність обсягу інвестицій в основний капітал від обсягів виробництва в сукупності відкритих акціонерних товариств

Як видно з рис. 4, обсяги інвестицій і введення основних фондів мають певний зв'язок з обсягом виробництва, який більш тісний саме у обсягів інвестування. Враховуючи, що в структурі інве-

стицій в основний капітал превалюють власні кошти підприємств [3], то цим і пояснюється наявність впливу власних джерел інвестування на збільшення результатів виробництва.

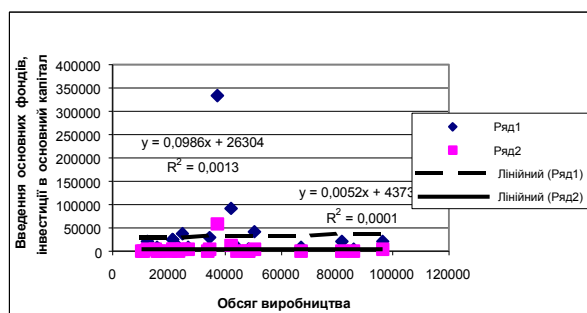
Для більш детального визначення впливу обсягів виробництва на показники оновлення основних фондів, зокрема інвестицій в основний капітал та введення основних фондів, сукупність 44 підприємств поділена за розміром виробництва на три групи: малі, середні та великі (рис. 5 – 7).

Умовні позначення:

- ◆ — інвестиції в основний капітал;
- — введення основних фондів

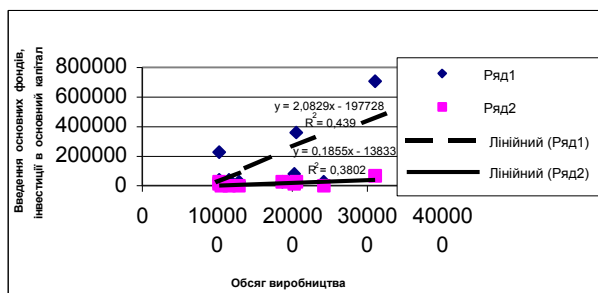
Рис. 5. Залежність показників оновлення основних фондів від обсягу виробництва для малих підприємств

Умовні позначення:

- ◆ — інвестиції в основний капітал;
- — введення основних фондів

Рис. 6. Залежність показників оновлення основних фондів від обсягу виробництва для середніх підприємств

Умовні позначення:

- ◆ — інвестиції в основний капітал;
- — введення основних фондів

Рис. 7. Залежність показників оновлення основних фондів від обсягу виробництва для великих підприємств

З рис. 5 – 7 видно, що вплив обсягу виробництва як на інвестиції в основний капітал, так і на введення в дію основних фондів суттєво змінюється із збільшенням обсягу виробництва.

Так, для малих підприємств (обсяг виробництва не перевищує 1 000 тис. грн.) інвестиції збільшуються із зростанням обсягу виробництва, між тим рівень цього збільшення не перевищує 3%, крім того, для цих підприємств введення основних фондів залишається без змін при збільшенні обсягу виробництва (рис. 5).

Для середніх підприємств (рис. 6) збільшення обсягу виробництва не впливає ні на обсяг інвестицій, ні на введення в дію основних фондів. Тільки для великих підприємств (рис. 7) збільшення обсягу виробництва супроводжується зростанням як обсягу інвестицій, так і введення в дію основних фондів. Отже, для підприємств, обсяг виробництва яких перевищує 100 000 тис. грн. збільшення обсягу виробництва обумовлює збільшення інвестицій на 43,9%, а збільшення введення в дію основних фондів — на 30%.

Відповідно до Програми розвитку промисловості [3] основним джерелом інвестування залишаються амортизаційні відрахування. За виділеною сукупністю промислових підприємств, які поділені на харчову промисловість і машинобудування, встановлено, що в сукупностях, виділених за цими ознаками, різні тенденції щодо зміни амортизаційних відрахувань. У харчовій промисловості вона зростає, тоді як в машинобудуванні майже не змінюється (табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка зміни середніх значень прибутку та амортизаційних відрахувань для підприємств різних галузей промисловості

Роки		2002	2003	2004
Промислові підприємства	Прибуток, тис. грн.	8809,5	4411,67	11406,1
	Амортизація, тис. грн.	3771,29	3919,83	3989,36
	Амортизаційні відрахування, %	42,81	88,83	34,97
Промислові підприємства харчової промисловості	Прибуток, тис. грн.	4081,25	2711,17	4327,48
	Амортизація, тис. грн.	1405,34	2219,11	2997,08
	Амортизаційні відрахування, %	34,43	81,59	62,26

Як видно з табл. 1, якщо визначити відсоток, який складають відрахування на амортизацію від прибутку, що підлягає оподаткуванню, то можна відзначити для машинобудування порівняно з харчовою промисловістю в 2004 році різні тенденції змін цього показника. Отже, порівняння промислових підприємств за галузевою ознакою свідчить про наявну різницю між ними.

Але для забезпечення сталого розвитку економісти вважають, що крім галузевої ознаки необхідно враховувати співвідношення розвитку промисловості та ринкової інфраструктури і їх синхронізувати [16].

Узагальненням впливу факторів на обсяги інвестування в основний капітал і їх зв'язку з основними результатами діяльності підприємств були присвячені наукові праці [6; 14], але аналіз статистичної звітності, навіть великої кількості підприємств, не дозволяє вирішити завдання з переходу управління основними фондами до управління вартістю підприємства [16].

Таким чином, загальна вартість основного капіталу промислових підприємств має повільні тенденції до зростання, а інвестиції в основний капітал відносно незначні, зокрема в машинобудуванні. Це свідчить про відсутність інтенсивних змін в оновленні основних фондів на підприємствах різних галузей, форм власності та різних розмірів. Тобто це загальна тенденція.

Для пошуку суттєвих важелів впливу на цей процес та формування підґрунтя прийняття інноваційних інвестиційних рішень в організації інвестування в основний капітал необхідно змінити концепцію пошуку оціночного критерію для більш ефективного визначення факторів впливу на інвестиційний процес.

Перспективою подальших розробок є аналіз фінансового стану підприємства, його зв'язок із показниками інвестування в основний капітал і формування напрямів найбільш дієвого управління процесом збільшення вартості промислових підприємств.

Література: 1. Економіка України за січень – травень 2005 року // Урядовий кур'єр. — 2005. — №117. — С. 1, 6, 2. Литвицький В. Промисловість — 2004: прискореного фінішу не відбулося // Урядовий кур'єр. — 2005. — №37. — С. 5, 3. Програма розвитку промисловості на 2003 – 2011 роки // www.rada.gov.ua 4. Відтворення основних і оборотних фондів / М. Герасимчук, В. Бурлака. — К.: Інститут економіки НАНУ, 2001. — 208 с. 5. Гавриленко В. А. Оценка воспроизводства основных средств и их влияние на производительность труда / В. А. Гавриленко, Н. В. Кравчук // Економіка: проблеми теорії та практики: Зб. наук. пр. — Дніпропетровськ: ДНУ, 2002. — Вип. 126. — С. 118 – 129. 6. Губарева И. О. Совершенствование механизма обновления активной части основных фондов: Автореф. дис. ... канд. экон. наук: 08.06.01 / Харк. гос. экон. ун-т. — Харьков, 2000. — 18 с. 7. Лихачева Н. В. Ускорение обновления активной части основных производственных фондов в условиях активизации и интенсификации инвестиционной деятельности предприятий // Економіка промисловості. — 2004. — №2. — С. 73 – 80. 8. Логинов В. Обновление основного капитала // Экономист. — 2002. — №3. — С. 3 – 10. 9. Никитенко І. М. Економіко-організаційні аспекти процесу оновлення основних фондів машинобудівних підприємств Хмельницької області в сучасних умовах // Вісник Технологічного університету Поділля: Економічні науки. — 2004. — №6. — С. 140 – 144. 10. Овод Л. В. Проблеми визначення прогнозованого строку корисного використання основних засобів підприємства // Вісник Технологічного університету Поділля: Економічні науки. — 2004. — №6. — С. 170 – 174. 11. Осипов П. В. К вопросу об экономической эффективности использования и воспроизводства основных производственных фондов // Економіка: проблеми теорії та практики: Збір. наук. праць. — Дніпропетровськ: ДНУ, 2001. — Вип. 98. — С. 85 – 92. 12. Спаський І. Д. Методологічний підхід до дослідження відтворення основного капіталу сфери комунікацій // Вісник соціально-економічних досліджень: Зб. наук. праць. — Одеса: Одеськ. держ. економ. унів., 2004. — Вип. 16. — С. 286 – 292. 13. Танасюк І. М. Формування стратегії оновлення основних промислово-виробничих фондів на підприємствах // Вісник соціально-економічних досліджень. — Одеса: Одеськ. держ. економ. унів., 1998. — Вип. 2. — С. 193 – 198. 14. Танасюк І. М. Планування відтворення основних промислово-виробничих фондів на машинобудівних підприємствах: Автореф. дис. ... канд. экон. наук: 08.06.01 / Одеськ. держ. экон. ун-т. — Одеса: Одеськ. держ. економ. унів., 1998. — 19 с. 15. Цыбульська Т. Л. Рынок и система показателей эффективности воспроизводства основных производственных фондов // Менеджер. — 1999. — №3. — С. 52 – 56. 16. Зверяков М. І. Інвестиційне забезпечення сталого економічного розвитку // Вісник соціально-економічних досліджень: Зб. наук. праць. — Одеса: Одеськ. держ. економ. унів., 2004. — Вип. 16. — С. 7 – 14.

Стаття надійшла до редакції
26.09.2005 р.

УДК 658.3

Москаленко Н. О.

УПРАВЛІННЯ ТРУДОВИМ ПОТЕНЦІАЛОМ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ ПІДПРИЄМСТВА

In the article the components of labour potential management which would be promotable to supply the longterm competitive advantages of the enterprises are determined and grounded.

За сучасних умов господарювання в конкурентному середовищі акценти керівництва зміщуються від управління капіталом і технологіями до управління людьми. Людський фактор стає основним в діяльності організації та дає їй можливість забезпе-

чити довгострокові конкурентні переваги. Це обумовлює кардинальні зміни в сприйнятті цього виду ресурсу, змінюються завдання та функції кадрової роботи, підвищується статус робітників кадрової служби, особливого значення набуває стратегічний підхід до управління персоналом. Дослідженню цих питань присвячують свої праці І. Ансофф, В. Маслов, Є. Маслов, Н. Масленікова, В. Савченко та інші науковці. Особливого значення набуває підвищення ефективності управління наявним трудовим потенціалом підприємства.

Все ширше працівники залучаються до процесу вирішення проблем організації, керівники прагнуть вирішувати питання разом з підлеглими. Вище цінуються ті з них, хто ініціативний, активний, та, головне, чії цілі та дії співпадають з інтересами підприємства. Люди є найціннішими активами компаній і виграють ті з них, хто володіє постійним, творчим та відданим персоналом. За цих умов існуюча на вітчизняних підприємствах система управління персоналом має певні недоліки, серед яких виділяють такі: слабка орієнтація на формування іміджу працівників підприємства; відсутність комплексного підходу до управління персоналом (функцій набору, оцінки, винагороди та розвитку працівників); недостатнє залучення лінійних керівників та співробітників у розробку та реалізацію концепції управління; ігнорування змін в ціннісних орієнтаціях людей, безчасне відношення до цілей діяльності різних груп та засобам їх досягнення [1].

Ці недоліки в системі управління персоналом ведуть до того, що працівники не відчують зацікавленості та відчуття причетності до успіхів або невдач організації.

Питання управління персоналом, зокрема трудовим потенціалом підприємства, потребують подальшого розвитку. Метою даної статті є визначення та обґрунтування складових управління трудовим потенціалом, які б сприяли забезпеченню довгострокових конкурентних переваг підприємства.

Конкурентоспроможність сучасних підприємств повною мірою залежить від працівників, які мають певні професійні знання, навички та можуть їх використовувати в трудовому процесі. Особливістю даного виду ресурсу є здатність удосконалювати власні здібності та суттєво підвищувати ефективність трудової діяльності. Невичерпані можливості, що можуть бути використані при певних обставинах, характеризуються поняттям "потенціал". В поняття "трудовий потенціал" сьогодні вкладають "граничну величину можливої участі працівників у виробництві..." [2, с. 24], "сукупність фізичних та духовних здібностей людей..." [3, с. 63], "існуючі сьогодні та передбачувані трудові можливості..." [4, с. 197], "працівників організації з фактично досягнутими рівнями освіти, професійної підготовки, здібностями, інтересами, мотиваціями... та ін." [5, с. 29], "сукупну трудову дієспроможність колективу, ресурсні можливості в галузі праці облікового складу підприємства..." [6, с. 94].

При визначенні трудового потенціалу підприємства необхідно підкреслити, що його реалізація повинна бути спрямована на досягнення цілей підприємства. Тобто, *трудовий потенціал підприємства* — це працівники з певними знаннями, вміннями, творчими силами та їх здатність до розвитку цих вмінь із метою їх ефективного використання в інтересах підприємства. За сучасних умов успіх підприємства визначають висококваліфіковані кадри та керівники з високим рівнем мотивації на відновлення своїх професійних якостей. Труднощі управління трудовим потенціалом пов'язані з тим, що необхідно враховувати потенціал кожного працівника підприємства.

Не завжди наявний трудовий потенціал відповідає потребам підприємства в конкурентоспроможному персоналі. Найчастіше причина цьому — обмежені фінансові і матеріальні ресурси. Успішні підприємства мають можливість орієнтуватися на збереження та розвиток потенціалу кожного працівника, створювати відповідні умови шляхом навчання, перепідготовки, підвищення кваліфікації, просування у службовій діяльності, професійної та соціально-психологічної адаптації до організаційних змін тощо. Для цього можна організовувати корпоративних тренерів, відділи корпоративного навчання або корпоративні навчальні центри. Це вже ввійшло в практику українських підприємств.